

Inkluzivní vzdělávání na vysokých školách v České republice

Mgr. Ivana Horváthová, Ph.D. | Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.

Jednou z povinností vyplývajících z evropského standardu univerzitního vzdělávání, ke kterému se Česká republika v posledních letech hlásí, je zajištění rovnoprávného zapojení studentů se specifickými potřebami do vysokoškolského vzdělávání. [1]

Na rozdíl od předchozích stupňů vzdělávání nefungují v České republice žádné „speciální“ vysoké školy, které by byly přímo určeny a plně přizpůsobeny studentům se specifickými potřebami. Studium tak zpravidla probíhá formou individuální, případně skupinové integrace.

Česká republika se na základě evropského standardu zavázala, že zajistí a zprostředkuje **rovnoprávné zapojení studentů se specifickými potřebami do vysokoškolského vzdělávání**. Těto myšlenky napomáhají i zákony vztahující se ke vzdělávání osob se zdravotním postižením. Jedním z nich je zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, který hovoří o rovnoprávném zapojení těchto osob do běžného života.

Tuto myšlenku můžeme najít **rovněž v dalších dokumentech, jimiž se Česká republika řídí**, jsou to například: Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020, Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, která se stala základním kamenem české

vzdělávací politiky. Na poslední dva dokumenty navazuje **Akční plán inkluzivního vzdělávání pro období 2016–2018**, který obsahuje opatření na podporu rovných příležitostí a spravedlivého přístupu ke kvalitnímu vzdělávání, včetně prevence a nápravy předčasného odchodu ze vzdělávání. Daný dokument reflektuje navržené legislativní změny v novele školského zákona.

V souvislosti s legislativními dokumenty musíme otevřít také **otázku financování** zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami. Do konce roku 2011 byly servisní a poradenské služby studentům se specifickými potřebami zpravidla hrazeny prostřednictvím **rozvoje programů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR**, které získávaly jednotlivé vysoké školy.

Od 1. 1. 2012 došlo ke změně ve financování těchto služeb v podobě normativního financování zvýšených

nákladů na studium studentů s různými druhy a stupni zdravotního postižení.

V **Metodickém pokynu MŠMT ČR** pro financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami vyplývajícími ze zdravotního postižení stanovilo ministerstvo pravidla pro výpočet a poskytování dotace jednotlivým vysokým školám. Sleduje se **přípravenost vysoké školy** na poskytování jednotlivých služeb – institucionální a personální zabezpečení, existence vnitřních legislativních opatření apod.

Výpočet dotace se pak řídí **funkčním aspektem** speciálních vzdělávacích potřeb jednotlivých studentů, na které vysoká škola dotaci žádá. Rozhodující tedy není hledisko medicínské, ale funkční – speciálněpedagogické. Funkčním principem se rozumí takový přístup, při němž není rozhodující samotná lékařská diagnóza, ale její praktický dopad na pracovní a komunikační postupy, které je nutné v průběhu studia zajistit. **O těchto postupech nerozhoduje student sám**, ale jsou výsledkem vzájemné dohody mezi studentem, servisním pracovištěm a případně dalšími účastníky (vedením fakulty, pedagogickými pracovníky atd.). [4], [5]

Zvyšování kvality edukačních podmínek studentů se specifickými potřebami v terciárním vzdělávání je jedním z cílů **Asociace poskytovatelů služeb studentům se specifickými potřebami (AP3SP)**. AP3SP jako zájmové sdružení právnických osob poskytujících praktický servis studentům se specifickými potřebami na českých vysokých školách i ostatním členům české akademické obce bylo založeno roku 2013.

Předmětem činnosti AP3SP je: napomáhat rozvoji a zvyšování kvality profesionálních služeb poskytovaných studentům se specifickými potřebami na vysokých školách, jakož i ostatním členům akademické obce se specifickými potřebami; dbát na dodržování standardů kvality poskytovaných služeb cílové skupině a podporovat koncept rovného přístupu ke vzdělávání.

Vysokoškolská centra jako podpora inkluze

Konkrétní podoba podpory je v **gesci dané vysoké školy**, to znamená, že každá vysoká škola má v rámci metodického standardu MŠMT ČR nastaven svůj vlastní systém podpory studentů s různými typy postižení, který organizačně či personálně vychází z vnitřních norem a předpisů

dané školy. Je namístě zdůraznit, že **cílem podpory není studenty se specifickými potřebami zvýhodňovat a studium jim zjednodušit**, ale vytvořit takový systém podpůrných opatření, který je v souladu s výše uvedeným Metodickým pokynem MŠMT ČR.

Hlavními institucemi, které se snaží o zlepšování výše uvedených podmínek, jsou **podpůrná centra**, která fungují v současnosti v České republice u většiny vysokých škol. Právě díky těmto centrům ukončuje každoročně své studium čím dál tím více studentů se specifickými potřebami. Seznam jednotlivých center najdou zájemci na stránkách AP3SP (www.ap3sp.cz).

„Díky aktivitám centra získávají naši studenti s postižením výbornou podporu při studiu, pomoc při překonávání bariér, tlumočení, zápisy i osobní asistenci. Díky této podpoře mohou tyto studenti úspěšně studovat a zdárně ukončovat studium.“

(Vyjádření děkana jedné z fakult UP k existenci centra)

I když se míra přístupnosti univerzitního prostředí v České republice každým rokem zvyšuje, dovolujeme si tvrdit, že **potenciál jednotlivých univerzit** ve vztahu ke studentům se specifickými potřebami **není stále dostatečně využíván**.

Jak jsme již popsali výše, servis a podpora na jednotlivých univerzitách vyplývají ze specifík dané univerzity. Pro ilustraci popíšeme situaci na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Centrum podpory studentů se specifickými potřebami na Univerzitě Palackého v Olomouci

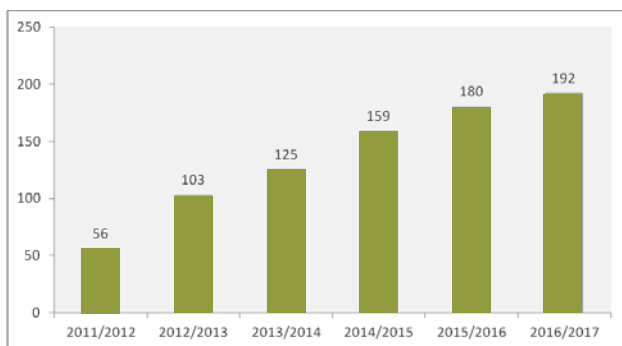
Jedná se o celouniverzitní zařízení poskytující **komplexní odborný poradenský, technický a terapeutický servis** studentům se specifickými potřebami, kteří studují na některé z osmi fakult Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti evidujeme v Centru podpory studentů se specifickými potřebami (dále jen centru) téměř dvě stě studentů se specifickými potřebami.

Centrum vzniklo v roce 1996, v pozdějším období prošlo renovací a zkvalitněním služeb, také díky podpoře projektů, které byly realizovány na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého, převážně na Ústavu speciálněpedagogických studií (př. reg. číslo: CZ.1.07/2.2.00/29.0017, IGA_PdF_2016_026).

Podpora je poskytována především:

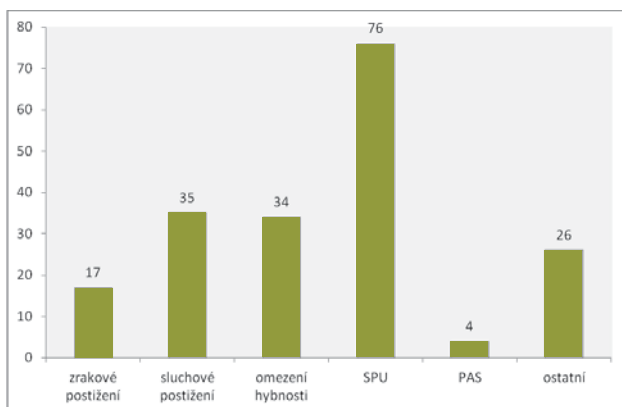
- uchazečům o studium, studentům denního a dálkového studia a účastníkům programů celoživotního vzdělávání se specifickými potřebami na všech fakultách UP;
- pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům UP;
- učitelům a poradenským pracovníkům působícím na středních školách, které zajímají možnosti vzdělávání studentů se specifickými potřebami;
- intaktním studentům, kteří mohou využít služby centra v oblasti poradenství i proškolení v přístupech k osobám se specifickými potřebami.

Počet studentů se specifickými potřebami na Univerzitě Palackého v Olomouci má rostoucí tendenci. **Podobná situace je rovněž na ostatních vysokých školách v ČR.**

Graf 1: Vývoj počtu studentů se SVP na UP v Olomouci v jednotlivých akademických letech

Typologii studentů se specifickými potřebami uvádíme v grafu 2. Uvedená typologie specifických potřeb vychází z Metodického pokynu MŠMT ČR.

Graf 2: Typologie studentů se specifickými potřebami na UP v Olomouci – aktuální stav

Studenti se specifickými potřebami se vyznačují **velkou heterogenitou**, a proto i problémy, které se u nich vyskytují, mohou být různé a závislé na mnoha faktorech (druh a stupeň daného postižení, předcházející vzdělávací instituce, využívání kompenzačních pomůcek, úroveň motoriky a dalších funkcí...).

Všeobecně můžeme mluvit o problémech v následujících oblastech:

- a) Sebeobsluha a mobilita:** schopnost zajistit si potřeby každodenního života, schopnost přesunu z místa na místo; schopnost orientovat se v prostředí prostřednictvím informačních tabulí, schopnost získávání a zpracování informací v novém prostředí; schopnost využívání vizuálních informací v rámci výuky.
- b) Sociální a komunikační zručnost:** tato oblast je velice důležitá a u studentů s některým druhem zdravotního postižení se mohou vyskytnout určité problémy. Ty souvisí jednak s úrovní a srozumitelností mluvené řeči, komunikační a informační bariérou, ale i s předchozími zkušenostmi. Za nejdůležitější můžeme považovat pozitivní sebe prezentaci, prezentaci vlastního postižení a způsobů zvládnání jeho důsledků; umění požádat o pomoc, ale pomoc také odmítnout; umění vysvětlit, v čem a jakým způsobem je potřeba pomoci; prezentaci a obhájení vlastního názoru; navazování a udržování kontaktů; vlastní iniciativu v překonávání předsudků a bariér; formu a druh používaného jazyka.
- c) Akademická zručnost:** patří sem především vhodné techniky učení; disciplinovaný vztah ke studiu; využívání konzultací; produkování písemných prací (referáty, seminární/závěrečné/zápočtové práce); systém zaznamenávání přednášek. Za nezbytnost pro studium na vysoké škole pokládáme čtení s porozuměním a s tím související přiměřenou úroveň psaného textu.
- d) Technická zručnost:** technické zajištění komunikace (naslouchací aparáty, tlumočníci, indukční smyčky); technické zajištění práce s informacemi (diktafony, zápisníky, notebooky, braillové řádky, počítače s hlasovým výstupem atd.); odpovídající technické zručnosti vhodné pro charakter univerzitního vzdělávání.

[3]

Výše jmenované oblasti se trénují již v průběhu středškolského studia bez ohledu na to, jestli jde o studium v integrovaných podmínkách, nebo ve školách pro žáky a studenty se specifickými potřebami. Předchozí školní vzdělávání může ovlivnit do určité míry jednotlivé oblasti

života jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. [7] Služby, které mohou studenti se specifickými potřebami využívat na jednotlivých vysokých školách prostřednictvím VŠ center a které mohou vést k výše uvedené seberealizaci člověka, naleznete v tabulce níže.

Služby poskytované VŠ centry studentům se specifickými potřebami:

- a)** Osobní asistence: je v rámci vysokoškolského studia poskytována pouze v případech, že objektivně není možné využít technologie a kompenzační postupy, které by mohly studenta se specifickými potřebami učinit zcela nezávislým. Mezi služby osobní asistence patří zejména: asistence při manipulaci s předměty a při sebeobsluze, průvodcovské služby spočívající v doprovodu studenta se specifickými potřebami (zpravidla studenti s tělesným nebo zrakovým postižením) na neznámá nebo obtížně přístupná místa, která student navštěvuje v přímé souvislosti se svým studiem, asistence při aktivitách administrativního charakteru například vyřizování písemností souvisejících se studiem, jejichž zpřístupnění pomocí standardních postupů (např. digitalizací dokumentů) je nemožné, případně neefektivní, redakční služby, které spočívají v závěrečných formálních (zejména typografických, případně jazykových – viz dále) úpravách elektronických dokumentů vyžadovaných při plnění studijních povinností.
- b)** Studijní asistence: od osobní asistence, jejíž náplň a míra je určována jejím příjemcem (studentem se specifickými potřebami), se studijní asistence liší faktem, že jejím zadavatelem (ve smyslu zaměření a rozsahu) je ten, kdo je zodpovědný za danou výuku (zpravidla vyučující), případně za zajištění podmínek vyrovnání studijních příležitostí (např. koordinátor služeb pro studenty se specifickými potřebami). Mezi služby studijní asistence patří především nácvik specifických dovedností, zprostředkování skutečností přístupných během výuky výhradně zrakem, asistence při orientaci v neznámém dokumentu s netriviální strukturou, pomoc při fyzické manipulaci se stroji, přístroji a laboratorními vzorky, asistence při sportovních aktivitách v rámci výuky, zapisování poznámek

z výuky, asistence při práci s textem, asistence při tvorbě textu.

- c)** Adaptace studijních materiálů: cílem je převod studijních materiálů do takové formy, která je přístupná zachovaným smyslům studenta, případně jsou modifikovány do podoby, se kterou je možné pracovat při využití speciálních technických pomůcek a zařízení (skenování, převod černočerného písma, přepis zvukových záznamů přednášek a seminářů, zvětšování textů, vytváření hmatových a prostorových modelů reálných objektů...).
- d)** Poradenská činnost a intervence: studentovi jsou předávány dovednosti a poskytovány informace, které napomáhají eliminovat negativní důsledky zdravotního postižení či onemocnění vzhledem ke studiu (např. výuka prostorové orientace, logopedická intervence, výuka specifických komunikačních technik a strategií...).
- e)** Konzultační činnost: konzultace se studenty se specifickými potřebami, konzultace s tzv. intaktními studenty, konzultace s vysokoškolskými pedagogy a ostatními pracovníky, konzultace s rodinou uchažeče o studium, řešení aktuálních problémových studijních záležitostí studentů, psychologické poradenství, konzultace legislativních podmínek.
- f)** Metodická pomoc, diagnostika a diferenciální diagnostika: pomoc při zpracování individuálních studijních plánů, metodická pomoc při zpracování adaptovaných studijních textů a koncepce výuky.
- g)** Materiální a technické zabezpečení studia: zapůjčení speciálních technických pomůcek studentům a vyučujícím a jiné.

[4], [6], [7]

Poradenská podpora a pomoc studentům jsou poskytovány **na základě osobní žádosti studenta**. Po setkání a souhlasu s využívanými službami je student evidován v centru po celou dobu svého studia.

Podpora studentů začíná ještě **před jejich přijetím**, a to vytvořením vhodných podmínek při přijímacím řízení. Podání přihlášky probíhá elektronickou formou. V přihlášce je nutno uvést typ specifické potřeby tak, aby mohl být umožněn **bezproblémový průběh přijímacího řízení**.

Pro účel poskytnutí celkového servisu služeb je potřeba zaslat **potvrzení o zdravotním postižení či znevýhodnění**. Některé obory vyžadují přiložit k přihlášce i potvrzení od lékaře, případně dalšího specialisty (logoped, audiolog, ORL lékař apod.). Tato podmínka se však netýká jen uchazečů se specifickými potřebami, ale všech budoucích studentů.

V případě, že někdo uvede v přihlášce, že je uchazeč se specifickými potřebami, naváže s ním koordinátor centra kontakt, aby zjistil povahu a rozsah specifické potřeby jedince a navrhl adekvátní modifikaci přijímacího řízení. Přitom dbá zásady, že **navrhovaná úprava se má odchylovat od běžného postupu v nejmenší nutné míře**, aby forma zkoušky odpovídala možnostem uchazeče se specifickými potřebami na straně jedné a na straně druhé, aby byly zajištěny rovnocenné podmínky ve srovnání s uchazeči bez specifických potřeb.

Mezi nejčastěji realizované alternativní formy přijímací zkoušky, které je možné z hlediska univerzity a centra zajistit, patří:

- zajištění tlumočnicka do českého znakového jazyka nebo znakované češtiny;
- zajištění asistenta při vykonávání praktických zkoušek /talentových zkoušek či pro práci s textem;
- zajištění navýšení časové dotace pro zpracování písemné nebo praktické zkoušky;
- zajištění vhodného formátu zadání (zvětšené nebo barevně adaptované písmo, elektronická forma, elektronická forma s hlasovým výstupem, Braillovo písmo, úprava textu – grafická podoba textu, způsob značení správních odpovědí atd.);
- využití speciálních pomůcek (optické nebo elektronické lupy, počítač s hlasovým nebo hmatovým výstupem, braillový řádek);
- zajištění náhradních prostor pro realizaci zkoušky (nejčastěji v centru);
- možnost projít se a protáhnout v průběhu zkoušky, sledovat svůj zdravotní stav, pít nebo jíst v průběhu zkoušky;
- zajištění doprovodu pro uchazeče se zrakovým postižením a omezením hybnosti.

OBRÁZEK

Bezbariérovost univerzity

Ruku v ruce se zvyšováním přístupnosti univerzitního prostředí jde bezpochyby zvyšování **bezbariérovosti Univerzity Palackého**. Po architektonické stránce jsou jednotlivé budovy v rámci celé Univerzity Palackého přístupné různě. Většina fakult sídlí hned v několika budovách, některé budovy jsou kompletně bezbariérové, jiné pouze částečně či téměř vůbec. Z tohoto důvodu je úprava vnějšího a vnitřního prostředí realizována průběžně – dle finančních možností univerzity.

Bezbariérovost se týče i bydlení. Pro studenty se specifickými potřebami jsou k dispozici bezbariérové pokoje nacházející se v jednotlivých kolejních budovách. Univerzita Palackého v Olomouci disponuje přibližně dvaceti plně bezbariérovými pokoji.

S každým studentem se specifickými potřebami je možné individuálně probrat ubytovací a stravovací možnosti. Na žádost studenta je možné zajistit přístup do těchto prostor, nacvičit prostorovou orientaci, seznámit ho se spolupracovníky daných zařízení, případně zajistit doprovod.

Studenti s psychickým onemocněním

Snad jednou z nejpalčivějších otázek, kterou se pracovníci center (rovněž na Univerzitě Palackého) v posledním období často zabývají, je narůstající počet **studentů s psychickým onemocněním**. Nejčastěji se jedná o studenty s neurotickým onemocněním, s poruchou osobnosti, afektivními poruchami, psychotickými poruchami (např. se schizofrenií) nebo s poruchou autistického spektra (s Aspergerovým syndromem).

Není pochyb o tom, že studentský život může být stresující. Přestože existuje mnoho pozitivních aspektů studentského života, existuje také mnoho negativních vlivů, které mohou nepříznivě ovlivnit duševní zdraví. Ne každý student je schopen zvládat studium vlastními silami. Některí potřebují důkladnější a dlouhodobé zajištění podpory včetně úprav studijních podmínek a režimu přímo ve výuce. Osvědčeným opatřením je vytvoření tzv. **podpůrné sítě**.

Podpůrnou sítí rozumíme osoby z řad studentových blízkých i z řad odborníků, kteří se koordinovaně podílejí na jeho podpoře a vzájemně sdílejí relevantní informace. Je možné a účelné do ní zapojit rodinné příslušníky, vyučující, pracovníky center, spolužáky, poradenské pracovníky, terapeuty nebo lékaře, ale také pracovníky širokého spektra neziskových organizací. Protože podpůrná síť může zahrnovat větší počet osob, odlišných přístupů

a zájmů, je důležité hned **na počátku spolupráce stanovit jejich vzájemnou hierarchii**, jednoznačně vymezit kompetence, aby byla zaručena profesionalita poskytované podpory a aby byl zajištěn její soulad jak s pedagogickými a didaktickými záměry školy, tak s její vnitřní legislativou i metodickým standardem MŠMT ČR. [2]

Je na místě říct, že student s psychickým onemocněním může využít služeb školy, ale také nemusí. Často se setkáváme s tím, že student si své specifické potřeby nepřipouští a nemá zájem o využívání podpůrných služeb. V tom případě se na něj ovšem nepohlíží jako na studenta se specifickými potřebami a jsou na něj kladeny **stejně nároky jako na běžného studenta**. V případě studentů, kterým je servis poskytován, by měl být nabízen jen v takové míře, ve které kompenzuje přítomný handicap. O tom, že se často jedná o nejednoznačný úkol, svědčí i následující **vyjádření jednoho pracovníka centra**:

Studenti se na nás obracejí s požadavkem navýšení času při zkouškách, protože jejich osobní a pracovní tempo je pomalé v důsledku nemoci či medikace. Dále požadují větší prostor pro vyjádření se, protože jim činí problém zpracovat instrukce a formulovat myšlenky. Rozložení zkoušky na dílčí části a prodloužení zkouškového i mimo určené období jim pomáhá zvládat nápor stresu...

Problém mi činí osoby se schizofrenií. Nevím, jak se jich ptát, abych se jich nedotkla. Bojuji s předsudky – pozoruji je, zda by mohly být agresivní, mám zvláštní pocit, pokud jsem s nimi sama v místnosti. Nevím, co jim poradit, pokud vyjadřují obtíže s pochopením textu či verbálních informací kvůli rozbíhavému myšlení...

Jako další problém vnímám, nakolik má být student VŠ samostatný. Studenti s psychickým onemocněním často potřebují asistenci nejen při studiu, ale též při jednání s vyučujícími, na studijním oddělení, při vyřizování jiných běžných záležitostí, při zápisu do STAGu. Jak moc jim pomáhat? Kde je hranice pomoci?

Určitě zabírá nejednat s nimi jako s nemocnými. Oceňují rovný přístup. Pomáhá osobní přístup. I když jsou e-maily rychlejší a zdálo by se, že i pohodlnější z obou stran, osobní schůzka je lepší, předchází se tím nedorozuměním, která vznikají u těchto studentů častěji. Shrnutí z osobní schůzky je pak ale zapotřebí poskytnout písemně. U studentů s psychickým onemocněním je z pohledu koordinátora velmi užitečný plán krizové intervence, který zajišťuje postupy řešení krize (co dělat v případě krize, zhoršení stavu, co zapříčiňuje zhoršení stavu).

Protože pracovníci jednotlivých center pociťovali dlouhodobě nedostatek informací, nejednotnost a nekonceptnost v řešení studia právě u těchto studentů, rozhodli se vypracovat **materiál, který může být vhodným pomocníkem nejen pro pracovníky centra, ale pro všechny, kteří s osobami s psychickým onemocněním pracují nebo jsou s nimi v kontaktu.** Ke zpracování manuálu byli přizváni také pracovníci ze spolku Baobab, kteří dlouhodobě pracují s mladými lidmi s psychickým onemocněním. Daný materiál je pro zájemce *k dispozici na webových stránkách AP3SP.*

Pokud můžeme hovořit za Univerzitu Palackého (ale věříme, že by s námi souhlasili také kolegové z ostatních center), za poslední roky se kvalita poskytovaných služeb pro studenty se specifickými potřebami na vysokých školách posunula o mnoho kupředu. Svědčí o tom narůstající počet studentů se specifickými potřebami na jednotlivých školách, ale i **narůstající počet úspěšných absolventů.** Na závěr si dovoluji přiložit **výpověď studentky, momentálně již úspěšně absolventky, s psychickým onemocněním:**

Od svých sedmnácti let trpím paranoidní schizofrenií. Když jsem onemocněla, situace se chvíli zdála být beznadějnou a já občas propadala skepsi, zda je možné vůbec dostudovat střední školu, protože jsem onemocněla na konci třetího ročníku. Štěstí v neštěstí bylo, že mi tenkrát, v mých osmnácti letech, když mi nemoc diagnostikovali, rychle zabrala medicína, a já se tak mohla pomalu navracet do normálního života. O pár měsíců později jsem úspěšně odmaturovala a dostala se na VŠ, tenkrát na bakalářské studium na Ostravské univerzitě, které jsem taktéž o tři roky později úspěšně ukončila.

Nyní, ve svých třidvaceti letech, se nacházím ve druhém ročníku navazujícího magisterského studia na UP. Za celé své vysokoškolské studium mám za sebou dvě hospitalizace v nemocnici, přičemž pokaždé jsem se nacházela ve stavu, který byl již pro mne neúnosný, a já dobrovolně nastoupila na pobyt, který mi pokaždé pomohl.

Studium na UP mě velice naplňuje, protože kromě studia, které mě baví, se mohu realizovat v různých aktivitách, například jsem rok a půl působila ve studentském rádiu UP AIR, kde jsem se naučila spoustu užitečných věcí, o které jsem se vždy zajímala. Co se týče přístupu k mé nemoci – je to jako obecně v životě. Člověk potká osoby, které jej přijmou takového, jaký je, a pak osoby, které si vždy něco najdou, a když je to navíc věc jako psychická nemoc (čili velice snadný terč), je velmi jednoduché se strefit do slabého místa.

Potkala jsem spoustu skvělých lidí, kteří mě dokážou podpořit ve správnou chvíli, když to potřebuji. Také jsem potkala lidi, kteří mě odsoudili a mou nemoc si vyložili jako neschopnost a lenost. To už tak ale bývá a já si z tohoto nic nedělám. Celkově jsem se studiem na UP moc spokojená, protože mě nabíjí pozitivní energii i přes můj handicap. Na začátku semestru jsem se dostala do nepříjemných psychických stavů, kvůli kterým jsem byla dva měsíce na nemocenské a budu muset prodlužovat studium, ale pro mě je důležité dostat se z toho nejhoršího a fungovat poté tak, jako funguji, když je mi dobře – tedy úplně normálně. Řeším teď tedy spoustu zařizování stran termínů zkoušek a individuálních konzultací, ale věřím tomu, že když má člověk vůli, pak jde už téměř vše.

Studium na UP mohu doporučit všem studentům včetně těch, kteří mají zdravotní handicap, protože nejlepší škola do života je setkat se se skutečně různorodým spektrem lidí nejrůznějších oborů, názorů a postojů, což univerzita může slíbit. A tím se člověk naučí nejen potřebné vědomosti ve škole, ale i zkušenosti, které využije dříve nebo později ve svém životě.

Autor ????

Použité zdroje:

- [1] CENTRUM POMOCI HANDICAPOVANÝM. *Poradenství pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami koordinované Centrem pomoci handicapovaným.* Univerzita Palackého v Olomouci, interní materiál centra. Dostupné z: http://www.cph.upol.cz/file/brozura_CJ.pdf.
- [2] KOLEKTIV AUTORŮ (BARTOVSKÁ, P., ČALKOVSKÁ, B., MAISSNEROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, V., MATTOVÁ, Š., OULEHLOVÁ, I., PASTIERIKOVÁ, L., ŠÍROKÁ, Z., ZÍTKO, M., ZMATLÍKOVÁ, M.). *Manuál podpory studentů s psychickým onemocněním na vysoké škole.* Brno: AP3SP, 2016. ISBN 978-80-270-0534-5. Dostupné z: <http://www.ap3sp.cz/public-documents/manual-PSY.pdf>.
- [3] KOLEKTIV AUTOROV. *Základy speciálnej pedagogiky pre prácu so študentmi stredných a vysokých škôl.* Bratislava: Univerzita Komenského, 2007. ISBN 978-80-89113-30-9.
- [4] LANGER, J. *Služby poskytované Centrem podpory studentů se specifickými potřebami na UP v Olomouci.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. Interní materiál centra.
- [5] MŠMT ČR. *Zásady a pravidla financování veřejných vysokých škol pro rok 2016.* Praha: MŠMT ČR, 2016.
- [6] REGEC, V., PASTIERIKOVÁ, L. (2013). *E-Accessibility for Students with Visual Impairment at Universities in Czech and Slovak Republic.* 4th International Conference on New Horizons in Education. In: Procedia – Social and Behavioral Sciences. Volume 106. ISSN: 1877-0428. s. 928–934. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.104>.
- [7] ŠANDOROVÁ, Z., POKORNÝ, K. *Zdravotně sociální služby a speciálně pedagogická edukace studentů se sluchovým postižením.* Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-526-7.